

Coğrafi Bir Araştırma Konusu Olarak Müzik Coğrafyası

Music Geography as a Subject of Geographical Research

Muhammet Kaçmaz*^a

Makale Bilgisi

Derleme

DOI:

10.33688/aucbd.875989

Makale Geçmişi:

Geliş: 07.02.2021

Kabul: 03.04.2021

Anahtar Kelimeler:

Coğrafya,

Kültürel Coğrafya

Müzik Coğrafyası

Türk Müziği

Popüler Kültür

Öz

Toplum bireylerin biyolojik, kültürel, düşsel ve düşünsel varlıkları ile oluşturduğu bir bütündür. Dolayısı ile toplumların özellikle sağlıklı toplumların oluşumu bireylerin fiziksel, duygusal, düşünsel ve ruhsal gelişimleri ile yakından ilgidir. Bireylerin bu gelişiminde bilimden teknolojiye, spordan siyasete, edebiyattan sanata çok sayıda bileşenin etkisi bulunmaktadır. Müzik de günlük yaşamın içinde her an, her yerde hayat bulan bir sanat dalı aynı zamanda bir yaşam aracı olarak bireylerin dolayısı ile toplumların gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. Küçük topluluklardan ulusal devletlere ve de çok uluslu kültür ve şirketlere kadar her yerde müziğin birleştirici ve bütünleştirici etkisini görmek mümkündür. Müziğin sadece kulağa değil aynı zamanda akla, kalbe ve ruha da hitap etmesi müziğin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisini arttırmaktadır. İnsanı etkileyen her konu mekân ve coğrafya ile de ilişkilendirilebildiğinden coğrafyacının bir araştırma alanı olarak müzik ile ilgilenmesi kaçınılmazdır. Bu çalışmada müzik coğrafyasının kapsamı fenomenolojik yaklaşım perspektifinde ele alınırken, müzik coğrafyasının yeri ve önemi de müzik coğrafyası ile ilgili yapılmış çalışmalar bağlamında açıklanmaktadır.

Article Info

Review Article

DOI:

10.33688/aucbd.875989

Article History:

Received: 07.02.2021

Accepted: 03.04.2021

Keywords:

Geography

Cultural Geography

Music Geography

Turkish Music

Popular Culture

Abstract

Society is a whole formed by individuals with their biological, cultural, imaginary and intellectual beings. Therefore, the formation of societies, especially healthy societies, is closely related to the physical, emotional, intellectual and spiritual development of individuals. Many components from science to technology, from sports to politics, from literature to art have an impact on this development of individuals. Music is also a branch of art that comes to life at any time and everywhere in daily life, and also has an important effect on the development of individuals and therefore societies as a means of life tool. It is possible to see the unifying and integrating effect of music everywhere, from small communities to national states to multinational cultures and corporations. The fact that music appeals not only to the ear but also to the mind, heart and soul increases the effect of music on individuals and societies. Considering how actively music is used in marketing any product, person or idea, it will be clearly seen how important music is in terms of economy, society and politics. Since every subject that affects people can be associated with space and geography, it is inevitable for the geographer to be interested in music as a research area. While the scope of music geography is handled in the perspective of phenomenological approach in this study, the place and importance of music geography is explained in the context of studies on music geography.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Muhammet Kaçmaz, mkacmaz@sakarya.edu.tr

^aSakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Sakarya, Türkiye, <http://orcid.org/0000-0003-1062-8881>.

1. Giriş

Müzik ve coğrafya “müzik coğrafyası” olarak başta Amerikalı coğrafyacılar tarafından uzun yıllardır çalışma konusu olarak ele alınmaktadır. Müzikte kullanılan coğrafi unsur ve imgeler dünyayı, insanı ve olayları anlama, yorumlama ve yönlendirmede oldukça etkili bir araçtır. Doğumda ninniler ile başlayan bu süreç özellikle çocukluk ve gençlik yıllarında, genellikle farkında olunmadan, insanın düşünce ve düşünce dünyasında kalıcı ve devrimsel etkiler bırakmaktadır. Bireyler, toplumlar ve devletler üzerindeki bu etkileri yıllar sonra çeşitli analizler ile ortaya çıkarabilmek mümkündür. Coğrafyanın gerek bilimsel yapı ve özelliği gerekse ilişkisel ve eklettik yapısı bu konuda çalışmanın zorluğuna işaret ediyor olsa da felsefe, sosyoloji ve edebiyat ilişkisel bağlamı açıklamada coğrafyaya yardımcı olmaktadır. Müzik coğrafyası ile ilgili sınıflandırma ve ilişkisel bağlamı daha net bir biçimde ortaya koymak için İngiliz coğrafyacı Charles Whyne-Hammond’ın coğrafyanın evlerini sınıflandırdığı çalışması oldukça faydalı olacaktır. Coğrafyanın dallarını ilişkili oldukları disiplinlerle birlikte ele alarak üç ayrı evde toplayan Charles Whyne-Hammond müziği, toplumbilimsel coğrafyanın bahçesindeki bir ağacın dalları arasında dil, tarih, antropoloji, felsefe, botanik, ekonomi, politika, jeoloji ve sanatla birlikte yerleştirmiştir. Coğrafyanın önemli isimlerinden Sırrı Erinç’in bulut ve yağış oluşumunu açıklamak için örnek verdiği “Divana Âşık Gibi” türküsünün “sen yağmur ol ben bulut, Maçka’da buluşalım” sözlerinin Talim Terbiye Kurulu tarafından “kızlı erkekli gençleri buluşmaya teşvik ediyor” yaklaşımı ile müstehcen bulunması (Özçağlar, 2011) şarkıların neden toplumbilim içinde değerlendirilmesi gerektiğinin bir kanıtı olarak gösterilebilir.

Attali (2017) müziği ileri gören, toplumların geleceğini öngören ve intiharlarını önleyen olağanüstü bir araç olarak görmektedir. Kendisi de müziksiz yaşayamadığından müziğin insanlığın son umutlarından biri olduğunu hatırlatmayı acil bir görev olarak üstlenmiştir. Ona göre dünyada tek bir eylem yoktur ki gürültü olmadan gerçekleşsin. Attali bakışın geçersizleştiği, gösteri, gürültü ve piyasayla yetinildiği günümüzde bir toplumu istatistiklerden ziyade gürültüleriyle, sanatıyla ve eğlence biçimleri ile değerlendirmeyi öğrenmemiz gerektiğini de belirtir. Lefebvre’nin Nietzsche gibi zaman üzerine çalışmalarını besleyen, sürekli ilham aldığı kaynak da müzikti. Müzikal metaforlar ve tartışmalar Lefebvre’nin geniş bir alana yayılan yazılarına serpiştirilmiş durumdadır. Kendisi de piyano çalan hevesli bir amatör müzisyen olup, Beethoven ve Schumann en sevdiği bestecilerdir. Lefebvre müziği melodi, armoni ve ritim ilişkisi bakımından teorize etmenin önemli olduğunu düşünmekle birlikte müziğin bize hesaplama ve ölçü için matematiksel modellere alternatif sağladığını ifade etmektedir. Ritimanaliz olarak yeni bir bilgi alanı kurmayı öneren Lefebvre, ritimanalizi gündelik hayatın bağrında, fiziksel, fizyolojik ve toplumsal olanın kesiştiği yerde bulmaktadır (Lefebvre, 2017). Görüldüğü üzere müzik insanı, toplumları ve dünyayı anlama ve anlamlandırma adına coğrafyacılar için de kullanışlı olabilecek bir yol ve yöntem olarak görülmektedir. Lefebvre’nin “gizli bahçesi” olarak görülen ritimanaliz düşüncesinin peşinden gitmek oldukça zor olsa da müziğin insanlar, toplumlar ve devletler üzerindeki etkisini şarkılar aracılığı ile görmek ve analiz etmek mümkündür. Dolayısı ile şarkıları coğrafi bir konu olarak seçmek dünyayı ve insanı anlamak adına bir yöntem olabilir.

Şarkıların kültürel değerlerin, tarihin, ortak sevinç ve üzüntülerin bir kuşaktan diğerine aktarılmasında özel bir yeri vardır. İnsanlar duygularını, düşüncelerini ve içsel konuşmalarını şarkılarla açık bir biçimde ortaya koyarlar. Şarkı sözleri çoğunlukla yazarların içsel konuşmalarından

oluşmaktadır. Bir bireye ait bu içsel konuşmalar tüm dinleyicilere hitap eder ve o şarkıyı dinleyen her birey şarkıda kendinden bir şeyler bulur. Böylece o şarkıda ifade edilen duygu ve düşünceler dinleyenlerce paylaşılır, ortak bir hale gelir (Gençtarım ve Acar, 2007). Dolayısı ile şarkılarda toplumların sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapıları hakkında oldukça fazla unsur bulunmaktadır. Bu konular coğrafyacının özellikle de beşeri coğrafyacının ilgisini çeken konulardır. Schmidt bu durumu sosyolojik olarak ele almaktadır. Ona göre coğrafi olarak müzik ve müzik eğitimi hakkında düşünmek sınırlar çizmeyi, “yerli” uygulamaların sınıflandırılmasını veya müzik uygulamalarının taksonomilerinin birleştirilmesini amaçlamaz. Aksine coğrafya, büyüyen kozmopolitizme bakılmaksızın mücadele etmeye devam ettiğimiz sosyolojik zorlukların nüanslı anlayışının bir yoludur (Schmidt, 2015).

Bir taraftan insanı diğer taraftan yeryüzünü anlamaya çalışan coğrafyaya yardımcı olan bilimlerden biri de felsefedir. Felsefenin temeli ve kökeninin kadim “dünyayı bilme sorunu” olduğu ve sosyal bilimler için Wallerstein’in “zıt yönlere doğru dörtlünelere koşan iki ata bağlanmış insan gibi” (Wallerstein, 2013; Anlı, 2017) ifadeleri aslında insanın dünyayı anlama meselesinin ne denli zor olduğunun bir göstergesidir. Bu durum dünyayı anlama ve kavrama çabası içinde olan insanın sürekli çatışmalar yaşayacağı, zıt fikir ve duyguları tek bir bedende buluşturmak zorunda olduğu sonucuna götürmektedir. Felsefe bu süreci akademik olarak anlamlandırma çabasında iken şarkı sözlerine de sanatçıların yaşamın içinden derlediği felsefi çıkarımlar olarak bakmak mümkündür. Dünya ve insan hakkında çok sayıda felsefi metin olmakla birlikte bu eserlerin kitleler tarafından okunması ve benimsenmesi mümkün değilken sanatçıların birkaç cümlede ifade ettiği benzer çıkarımlar milyonlarca kişi tarafından beğenilmekte ve benimsenmektedir. Dolayısı ile müziğin toplumlar ve devletler üstündeki etkisi de coğrafyanın ilgi alanına girebilecek konular ihtiva etmektedir.

Doğanay’ın “Nerede coğrafya vardır?” sorusuna verdiği cevaplardan biri de sanat ve edebiyatta coğrafya şeklindedir. “Coğrafi düşüncede böyle bir yaklaşım ilk kez tarafımızdan ele alınmakta ve coğrafya okurlarının dikkatine getirilmektedir” ifadesine ek olarak konunun enteresan bir konu olduğu ve yakın bir gelecekte araştırma ve incelemelere konu olacağını belirtmektedir. “Öyle zannediyorum ki öznel duygusal olanlar hariç bizde şairler şiirlerinde, besteciler şarkılarında coğrafyadan kesin çizgilerle etkilenmişlerdir. Gerçekten de bu sanatçılar eserlerinde ya geçmişe özlemi ya kahramanlık öyküsünü, ya da doğa güzellikleri, doğa olayları ve doğaya özlemi; bir hüznün, bir sevinç, bir heyecan veya bedbin ruh duyguları ile birleştirerek şiirlerde-şarkılarda terennüm etmişlerdir” ifadesi ile “duygusal coğrafya” olarak tanımladığı bu alana giriş yapmıştır (Doğanay, 1997). Doğanay sadece müziğin değil yazılı, sözlü ve görsel medyanın çok sayıda coğrafi içerik ürettiğini bu nedenle araştırılması ve incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Coğrafyanın felsefeden edebiyata, sanattan siyasete tüm bağlamlarından elde edilebilecek önemine ve görevine dair en güzel ifadelerden birini Kropotkin’in ifadesinde bulmak mümkündür. Kropotkin “Dünyanın keşfi” olarak gördüğü coğrafya için “... coğrafya insanlık için değeri olan duyguları yaratma yollarını sağlayan bir bilim olmalı; ırkçılığa, savaşa ve baskılara karşı mücadele etmeli, cehalet, haddini bilmezlik ve egoizmden doğan yalanları dağıtmayı bilmelidir” (Özgüç, 2020) ifadesi ile günümüz coğrafyacılarına da güzel bir istikamet çizmiştir. Sanatın özellikle müziğin temel amaçlarından birinin de bu olduğu düşünülürse müzik ile coğrafya anarşist coğrafya ve felsefe

bağlamında bir araya gelmiştir. Akademik olarak müziğin coğrafyacılar için neden önemli olduğunu belirten yukarıdaki açıklamalar eşliğinde müzik coğrafyasının, coğrafyanın sistematik sınıflandırma içindeki yerine bakacak olursak; müzik coğrafyası esasen beşeri coğrafyanın alt alanlarından kültürel coğrafyanın çalışma konusu olmakla birlikte toplumsal, davranışsal, ekonomik, siyasal coğrafya gibi coğrafyanın diğer alt alanları ile de ilişki kurabilmektedir.

2. Müzik

Müzik insana duygu, düşünce, izlenim, tasarım ve dileklerini birbirleriyle uyumlu seslerle anlatma olanağı veren bir dil olup tarihin her döneminde insanların kendini ifade etmede kullandıkları en temel ve ortak araçlardan biri olmuştur (Say, 2001; Uğur, 2015). Uçar müziği duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri başka gereçlerin de katkısı ile belirli bir amaç, işlev ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerle anlatan estetik bir bütün olarak görmektedir. Müziğin bilişsel beceriler üzerinde yarattığı etkiyle ilgili de birçok çalışma yapılmış ayrıca müziğin öğrenme üzerindeki olumlu etkileri de vurgulanmıştır. Müzikle düşünme duyumsal örüntüleri organize etme, hatırlama kapasitesidir. Müziksel-ritmik zekâ alanı karmaşık bir alandır. Dinleme, konuşma, yazma gibi beceriler ile iç içedir. Gardner müzik yeteneğinin çizimle, kişinin kendini yazılı ve sözlü olarak ifade etme becerisi ile başkalarının duygu ve düşüncelerini anlama ile sıkı bir ilişki içinde bulunduğunu belirtmektedir. Bilimsel düşünmenin geliştirilmesi üzerinde müzik eğitiminin önemine değinen çalışmalar da bulunmaktadır. Armstrong okuma becerilerini geliştirmede müziğin ve ritmin önemine değinirken, Teele sözel zekâyı geliştirmek için müziksel-ritmik etkinliklerin kullanımını önermektedir (Günay vd., 2014). Çizim, okuma, yazma, anlama, ifade etme gibi becerilerin gelişmesini sağlayan müzik dünyayı ve de insanın yeryüzündeki faaliyet ve hareket kalıplarını anlama, açıklama, haritalama çabasında olan coğrafyacılar için de kullanışlı bir araç ve yöntem olarak önem kazanmaktadır.

Stenberg müziği, özellikle klasik müziği, kültürel coğrafyanın bir konusu olmasından ziyade hümanistik coğrafya anlayışı çerçevesinde incelenmesini tavsiye etmektedir. Müziğin coğrafyası sosyal mekânın organizasyonu hakkında bilgi verir. Sosyal sınıflar müzik kategorize edildiğinde belirginleşir; dini ilahiler, farklı kültürel grupların müziği, iş müziği, siyasi protesto müziği de dâhil olmak üzere halk müziği ve popüler müzik türleri bu sınıflandırmaları açık eder. Müzikal olgular ve veriler, özellikle yer ve yayılma büyük ölçüde haritalanabilir. Müzik türleri ve enstrümanları bile çizilebilir. Bununla birlikte diğer haritalama türlerinde olduğu gibi haritalama ve yerleştirme için nitel veya nicel veriler tutarsızlıklara neden olabilir oysaki karşılaştırma yapabilmek için sınıflandırmada tutarlılık esas alınır. Popüler müzik çalışmalarında odak noktaları müzik tarzı, enstrümanlar, kültürel ortam, beklenen izleyici (yaş, boyut), erişim ve tesistir (Stenberg, 1998).

Müzik her zaman sosyal ve siyasal dünyayı da içine almaktadır. Müziğin etkileme, rahatsız etme, uyandırma ve bastırma gücü monarşiler, ordular ve hükümetler tarafından tarih boyunca etkili bir biçimde kullanılmıştır. “Müzikal vatandaşlık duygusu geliştirmeliyiz. Neden müzisyenler devletin hizmetkârı olmamalı ve ulusal anıtlar inşa etmemeli...” (Leyshon vd., 1995). Williams’ın 1934 yılındaki yukarıdaki ifadesi yalnızca müziğin siyasal gücüne dikkat çekmekle kalmamış aynı zamanda yeni bir siyasal, kültürel ve toplumsal yapının müzik ile inşa edilebileceğine dikkat çekmiştir. Türkiye açısından

bakıldığında İstiklal Marşı, Onuncu Yıl Marşı, Mehter Marşı gibi çeşitli marşların kültür ve toplum inşasındaki rolleri elbette ki inkâr edilemez. Ninnilerin kültürel aktarım ve toplumsal değişim ve dönüşümdeki rolleri de düşünülürse müziğin ne denli etkili bir araç olduğu bireyin eğitimine bebelikten itibaren müzik ile başladığı görülmektedir. Birey eğitimi dışında ninnilerin annelerin duygu ve düşüncelerini aktardığı bir araç olduğu ve bu yolla annenin rahatlamasına ve içindekileri dışa vurmasına yardımcı olduğu da göz önüne alınırsa toplum sağlığı açısından da müziğin önemi ortaya çıkacaktır. Bascom bu durumu sosyal ve kişisel baskıdan kurtulma imkânı ve aynı zamanda sosyal kontrolün sağlanması ile ilişkilendirmektedir. Hawes'e göre bu bağlamda Amerikan kültüründe kabul gören bağımsız, güçlü ve başarılı bireyler yetiştirme görevi de annelere verilmiştir (Kasapoğlu-Akyol, 2014).

Günümüzde ninniler de dâhil olmak üzere, çocukluk ve gençlik yıllarına ait çoğu müzikal seslerin popüler kültür ürünü olması ile yeni yetişen nesillerin yerel, ulusal ya da küresel kültürün bir parçası olması arasında elbette bir ilişki söz konusudur. Nitekim popüler kültür durmadan değişen, esas olarak da şehirsiz alanlarda yaşayan büyük, türdeş olmayan nüfus gruplarına dayanan bir kültür türüdür. Popüler kültürün tek bir ayırt edici özelliği varsa bu da değişimdir. Değişim o kadar güçlü bir faktördür ki bazı kimselerin ona ayak uydurması mümkün olmaz ve bunlar değişimi daha çok “gelecek korkusu” terimiyle açıklanan bir güvensizlik olarak algırlar. Ayrıca popüler kültürde yayılma çok hızlıdır, bu yayılma hızı kitle iletişim araçlarının verdiği destek ile yakından ilgilidir (Tümerkin ve Özgüç, 2010). Dolayısı ile kültür, popüler kültür ve popüler müzik arasındaki ilişki oldukça güçlü ve değişkendir. Özellikle internet ve sosyal medyanın etkisi ile bir taraftan bu hız ve değişim kontrol edilmesi güç bir dalga haline gelirken diğer taraftan bu değişimi yönlendirebilecek ve yönetebilecek potansiyele erişilmiştir.

Müzik olgusuna farklı bir açıdan bakacak olursak popüler müzik metinleri belli bir dönemin duygusal açmazlarının, o dönemde yaşanan insanların inanç ve tutumlarındaki dönüşümlerin izlerini taşır. Bu anlamda popüler müzik (sözleri), diğer popüler kültür ürünleri gibi, bir dönemin sıradan ideolojisinin, günlük hayatın ve kültürel kırılmaların izini sürebileceğimiz bir metin niteliği taşır (Paker, 2011). Nitekim insanın kendini ifade etme biçimlerinden biri de müziktir. Türkiye’de bu ifade ediş şeklinin en eski ve en önemli türlerinden biri de halk müziğidir. Örneğin türküler sadece söz veya ezgi olarak değil aynı zamanda ait oldukları toplumun mekânsal yönüyle de ilgilidir. Halk hayatının yaşanmışlıkları türkülerde saklıdır (Aliagaoglu, 2018). Müziğin toplumsal etkisini farklı bir açıdan ele alan yenilikçi saksafoncu tenor Alber Ayler, müziği evrendeki iyileştirici güç olarak görmekte ve milenyum insanın şifaya ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Dünyadaki kültürlerin birbirini anlamada müziğin önemli bir iletişim aracı olduğunu, müziğin önyargısız, hepimize eşit bir şekilde hitap eden sınırları olmayan bir dil olduğunu ifade etmektedir (Nidel, 2005). Attali (1985) “*Noise: The Political Economy of Music*” çalışmasında müzik, toplum ve kültür arasında etkileşim ile müziğin evrimi açısından ekonomik ve politik unsurlar üzerinde önemle durmaktadır. Müziği “toplumun aynası” olarak görmektedir. Müziğin rolü olarak Attali yazmanın düzenin yaratıcısı olduğunu ve toplumdaki güç hiyerarşilerinin inşasını, algılamasını ve sürdürülmesini etkilediğini ifade eder. Attali’ye göre “müzik bir çalışma konusu olmaktan çok daha fazlasıdır, dünyayı algılamaktır.” Ona göre müzik çok sayıdaki sosyal, politik ve ekonomik gücün şekillendirdiği gürültüyü organize eder. Stokes’un ifade şekli ile

“Müzikal etkinlik [...] kolektif anıları çağrıştırır, organize eder ve başka bir sosyal faaliyetle olmayacak biçimde yoğunluk, güç ve sadelik ile mekân deneyimleri sunar.

3. Müzik Coğrafyası

Kültürel coğrafyanın bir alt konusu olarak gelişme gösteren müzik coğrafyası özellikle Amerikan coğrafyacıları tarafından sistematik bir biçimde ele alınmıştır. Carney Amerikan coğrafyacılarının çalışmalarına bakarak müzik coğrafyasını dokuz ana kategoriye ayırmaktadır; (1) tarz, (2) karakter, (3) sözler, (4) sanatçılar ve besteciler, (5) merkezler ve etkinlikler, (6) medya, (7) etnik, (8) enstrümantasyon ve (9) endüstri. Bu kapsamda müzik coğrafyası ile ilgili çalışmaların yarısından fazlasının Amerikan “country music” ve onun çeşitli alttürleri, sözleri ve enstrümantasyonu ile ilgili olduğu görülmektedir. Rock müzik ve türleri ile ilgili olan çalışmalar %20 oranında iken diğer çalışmalar klasik, folk, gospel, jazz, blues, etnik ve popüler gibi çeşitli müzik türleri ile ilgilidir. Müzik coğrafyası ile ilgili çalışmaların çeşitliliği farklı yaklaşım ve temaların çokluğuna neden olmuştur, genel olarak on taksonomi içerisinde değerlendirilebilir (Carney, 1990; Nash, 1996).

- 1- Müzik bölgelerinin sınırlandırılması ve bölgesel müziğin yorumlanması
- 2- Müzik türünün mekân ile birlikte evrimi ya da mekâna-özgü müzik
- 3- Müzik fenomeninin kökeni (kültürel kalbi) ve dağılımı
- 4- Göç, ulaşım yolları, iletişim araçları ile ilişkili olarak müziğin mekânsal boyutları
- 5- Yer karakteri, yer imajı, yer hissi ve yer bilinci kapsamında müziğin psikolojik ve sembolik unsurları
- 6- Kültürel görünümde müziğin etkisi
- 7- Müzik endüstrisinin ve diğer müzik fenomenlerinin mekânsal organizasyonu
- 8- Doğal çevre ve müzik ilişkisi
- 9- “Milliyetçi” ve “Milliyetçilik karşıtı” müziğin fonksiyonları
- 10- Diğer kültür özellikleri ile mekânsal his bağlamında müziğin ilişkisi

Müzik araştırmaları, çoğu kültürel coğrafya araştırmaları gibi, farklı sıfatlar ile tanımlanabilir; ampirik, tanımlayıcı, hümanistik, teoriği olmayan, analitik olmayan ve sübjektif gibi. Bazı müzik coğrafyacıları ise “yeni” kültürel coğrafyanın yanı sıra difüzyon ve yapılandırma gibi çeşitli teoriler ile de flört etmişler ancak çoğu çalışmanın sonuçları nomotetik değil idiografik olmuştur. Müzik coğrafyası araştırmaları farklı yaklaşımlar, bilimsel olmayan metodolojiler ve dağınık sonuçlarından dolayı eleştirilmekle birlikte disiplinin genelinde görüldüğü gibi bu alt dalda da çoğulculuğun olduğu iddia edilebilir. Sonuçta bu çeşitlilik coğrafyanın kendine özgü ve kalıcı karakteristik bir özelliğidir. Marvin Mikesell bu fikir birliği eksikliğini mesleğin birleştirici ilkelerinden biri ve disiplinimizi çekici kılan bir gelenek olarak tanımlamıştır. Bu nedenle müzik coğrafyacılarının, mesleklerimizdeki birçok kişi gibi, "aynı davulcu duymak" veya "aynı pankartın altında yürümek" zorunda olmadığını belirtmiştir. Ayrıca müziğin bir öğretim kaynağı olarak coğrafya sınıflarında eğitim metodu ve öğrenme stratejisi olarak kullanılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda yapılmış ilk makalelerden biri Steven

Drum'un country müziği bir eğitim medyası olarak gördüğü çalışmasıdır. Daha sonra çok sayıda coğrafya eğitimcisi de müziğin bu önemli yönüne odaklanmıştır.

Müzik coğrafyasında iki düşünce okulu bulunmaktadır, Carl Sauer'in kültürel coğrafyalarından ortaya çıkan George Carney öncülüğünde Amerikan yaklaşımı ki bu yaklaşım İngiliz interdisipliner yaklaşımı ile çelişmektedir. İngiliz müzik coğrafyasının temaları ve yaklaşımı ise Leyshon vd.'nin (1998) "The Place of Music" antolojik çalışması ile temsil edilmektedir. Jacques Attali'nin (1985) Noise çalışması da 1990'larda İngiliz coğrafyacılar arasında müzik coğrafyasına ilginin gelişmesindeki etkisi dikkate alınmalıdır. Carney, Kuzey Amerikan halk kültürünün çeşitliliği sayesinde çeyrek yüzyıllık araştırmaları ile coğrafyacıları kültürel coğrafya çalışmalarına teşvik etmiştir ve müzikbilim coğrafyasının (geomusicology) "guru"su olarak görülmektedir (Kearney, 2010a).

Profesyonel bir coğrafyacı tarafından müzik üzerine yapılmış olan ilk akademik çalışma 1968 yılında Peter Hugh Nash tarafından yazılmış olan "*Music Regions and Regional Music*" adlı çalışmadır. İki yıl sonra Jeffrey Gordon tarafından "*Rock-and-Roll: A Diffusion Study*" isimli ilk yüksek lisans tezi yapılmıştır. Müzik coğrafyası ile ilgili Amerikan dergilerinde yayınlanan ilk tam metin Larry Ford'un 1971 yılında yayınlanan "*Geographic Factors in the Origin, Evolution and Diffusion of Rock and Roll Music*" adlı çalışması olmuştur. Kültürel coğrafyanın seçkin isimlerinden biri olan Wilbur Zelinsky 1973 yılında Amerikan kültüründe mekânsal-zamansal süreçleri daha iyi anlamak için yerel müzik çalışmalarının yapılması için çağrıda bulunarak müzik coğrafyası ile daha fazla çalışma yapılmasını teşvik etmiştir. 1974'te yayınlanan "*Bluegrass Grows All Around: The Spatial Dimensions of a Country Music Style*" Ulusal Coğrafya Eğitimi Konseyi tarafından ödüllendirilmiştir. Kuzey Amerika Kültürel Araştırmalar Derneği'nin 1974 yılında düzenlediği bir toplantıda müzik alt bir başlık olarak ele alınmış bu sayede kültürel coğrafya açısından yeni bir alt alan daha doğmuştur (Carney, 1998). Müzik coğrafyası kavramının Kuzey Amerika'da doğuşu nedeniyle bu konudaki ilk çalışmalar daha çok Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da yapılmıştır. Carney (1980) Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyindeki halk müziği (country music) bölgeleri üzerinde çalışmıştır. Yine Carney (1990 ve 1998) ve Kong (1995a) müzik coğrafyasının doğası ve coğrafya eğitimindeki yerini incelemiştir. Cohen (1995) müziğin mekân üzerindeki rolü üzerinde durmuş, Smith (1994) kültürel peyzajın anlaşılmasında sadece görsel değerler değil, işitilen veya duyulan değerlerin de önemli olduğunu vurgulamış ve "soundscape" (işitsel peyzaj) kavramını ileri sürmüştür (Uğur, 2015).

İngiliz Coğrafyacılar Enstitüsü'nün Coğrafi Araştırmalar Grubu'nun bölgesel ve ulusal coğrafya konferanslarında 1970'lerden itibaren müzik coğrafyası ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Bu dönemde müzik coğrafyası ile ilgili makalelerin ağırlıklı olarak müziğin mekânsal ve çevresel boyutları ile ilgili olduğu görülmektedir. 2000'lere kadar 40 farklı akademik dergide, kimi uluslararası önemde, 60'tan fazla makale yayınlanmıştır. Bu önemli dergilere örnek olarak Progress in Human Geography, Transactions of the Institute of British Geographers, Journal of Cultural Geography, The Professional Geographer ve Journal of Geography dergileri gösterilebilir. Müzik coğrafyacıları aynı zamanda ulusal ve uluslararası multidisipliner dergilerde de çok sayıda yayın yapmıştır. Örneğin Journal of Popular Culture, The Social Science Journal, Popular Music and Society, Asian Studies Review, Asia Pacific Viewpoint, Environment and Planning, Society and Space. Müzik coğrafyasının 1980 ve 1990'larda kültürel coğrafyanın bir alt dalı olarak kabul edilmesi ile birlikte beşeri coğrafya ders kitaplarında yer

almasında da artış gözlenmiştir; *The Human Mosaic: A Thematic Introduction to Cultural Geography*, *Human Geography*, *Landscapes of Human Activity*, *The Cultural Landscape: An Introduction to Human Geography*. Bunlara ek olarak Kuzey Amerika bölge kitapları müzik coğrafyası ile ilgili çok sayıda metin içermektedir. Bunlar arasında *Regional Landscapes of the United States and Canada*, *The United States and Canada: The Land and the People*, *The United States: A Contemporary Human Geography* kitapları örnek olarak verilebilir. Son olarak müzik coğrafyası üzerine iki önemli antoloji yayınlanmıştır. İlki George O. Carney (1994) editörlüğünde “*The Sounds of People and Places: A Geography of American Folk and Popular Music*”, ikincisi ise Andrew Leyshon, David Matless, and George Revill (1998) editörlüklerinde “*The Place of Music*” adlı çalışmalardır. Nash (1996) ilk kitapla ilgili olarak yetmişden fazla haritanın, grafiğin ve tablonun yanı sıra bir düzine siyah beyaz fotoğrafın etkin kullanımının Amerikan folk ve popüler kültür müziğinin coğrafi yaklaşımının görselleştirilmesini sağladığını ve okuyucunun müzik türlerinin gelişimi, dağılımı ve yayılımını daha iyi anlamasını sağladığını belirtmiştir. Sauercilerin etkilediği bölge, lokasyon ve yayılım üzerine odaklanmış Amerikan müzik coğrafyasından farklı olarak “müzik coğrafyası”nın İngiliz okulu müzik mekânlarından bağımsız farklı fırsatlar sunmaktadır (Kearney, 2010). Kearney’in 2005, 2007, 2009 ve 2010 yıllarında müziğin kimlik, lokasyon, politika ve bölge ile ilişkilerine dair yapmış olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların ağırlıklı olarak İrlanda ve İrlanda müziği ile ilgili olduğu görülmektedir (Smith, 1997).

Amerikan ve İngiliz ekollerinin dışında 1900’lerde az sayıda Fransız coğrafyacı müzik coğrafyası ile ilgilenmiş olsa da bu çalışmalar doğru bir müzik coğrafyası hareketini başlatamamıştır. 2000’li yıllar müzik coğrafyasına olan ilginin arttığı yıllar olmakla birlikte 2006’da Paris Üniversitesi’nde ilk müzik coğrafyası semineri düzenlenmiştir. Daha sonra seminer dizisi olarak 2007’de Bordeaux ve 2009’da ise Grenoble’de devam etmiştir. Bu ilgi artışına bağlı olarak mekân ve yer konusundaki mevcut tartışmalar müzik konusunda da yapılmaya başlanmıştır (Canova, 2013).

Müzik coğrafyasında “yeni yol” açanlardan biri de Roger Stump olmuştur. Müzikal inovasyonun kaynağı, mekânın rolü ve önemi üzerinde odaklandığı çalışmada jazz’ın bebop formunun ortaya çıkışını New York şehri genelinde incelemiştir. Bu çalışmada şehirdeki farklı yerlerdeki çıkış noktalarını tespit etmiştir. Öncelikle çok sayıda mekânda üretimi olan Harlem’e bakan Stump, bebop’un bir tür olarak popüleriteye ulaşması için 52. Cadde ve Broadway’in bölümlerine girmek zorunda olduğunu ifade etmiştir. Tom Bell popüler müzik ve yer (Seattle) ilişkisini incelediği çalışmada ise Seattle’ın bir müzik merkezi olarak yükselişi ve düşüşünü incelemiştir. Az sayıda ki yol şarkıları da coğrafyacıların ilgisini çekmiş “*Get Your Kicks on Route 66!*” şarkısı coğrafyacıların Amerika’nın “Ana Yol” güzergâhlarını yorumlamasına fırsatı sağlamıştır. Şarkı sözleri kartografyası Amerikan popüler kültür coğrafyasında tanımlayıcı araçlardan biri olmuştur (Carney, 1998).

Stenberg (1998) Wilhelm Richard Wagner’in (1813-1883) operalarında coğrafi bilgi, deneyim ve gözlemlerin yer aldığına dikkat çekmiştir. Wagner’in romantik opera dönemi temsilcisi olsa da gerçekçi bir görünüm için gerçek dünyayı kullanmış olduğunu belirtmiştir. Ona göre Wagner’in sahnesinde fantezi ve mitlerin coğrafi gerçeklikler ile kaynaşması onun hayal gücünü yansıtmaktadır. “Coğrafya eğitimi almadığı halde Wagner nasıl bu şekilde farklı bir coğrafi bakış açısı kazanmış olabilir?” sorusuna “Wagner’in doğa yürüyüşleri, gezileri ve Magdeburg, Wüzburg ve Riga da koro şefi olduğu zamanlarda artan seyahatleri sayesinde” şeklinde cevap veren Stenberg, Wagner’in operalarında

doğal ortamı kullanımının yine kendisi gibi seyahat eden Mozart, Rossini veya Verdi gibi seçkin opera bestecilerine göre çok daha kapsamlı olduğunu belirtmiştir.

Coğrafyacılar tarafından müzik çalışmalarına artan ilgi müziğin mekân ve kimlik yapılandırmasında güçlü bir araç olması ile ilgilidir. Müzik duygularımızın, düşüncelerimizin ve arzularımızın filtrelendiği hayali ve somut alan(lar)a hitap etmektedir (Leyshon, 2008). Cohen (2012) kavramsal haritalar ile yapmış olduğu çalışmasında 60 müzisyenin şehirdeki (Liverpool) müzik faaliyetleri ve deneyimlerini görselleştirmiş ve bunların şehirle benzerlik ve farklılıklarını incelemiştir. Farklılıkları müzik türü ve şehrin fiziksel çevresi ile ilişkilendirerek farklılıkların sosyal, ekonomik ve tarihi meseleler ile şekillenmesini ve ayrışmasını incelemiştir.

“Gerçek şu ki, müzikte bir fark yaratmak istiyorsanız makineyi değiştirmeniz gerekiyor” ifadesi ile Jones (2000) ses kaydetme yeteneğinin ses üzerinde bir güç haline geldiğini belirterek günümüz müzik coğrafyasına ve endüstrisine farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Bilgisayarların müzik üretiminde artan rolüyle ilgili yaptığı iddiasının doğru çıkması üzerine bu argümanı ağ teknolojileri özellikle de internet ile ilişkilendiren Jones, müzik çalışmalarında yeniden düşünülmesi gereken meseleler olduğunu belirtmiştir, bu meselelerin sadece müzik üretimi ile ilgili değil aynı zamanda pazar bağlantıları, dinleyiciler, topluluk, sosyal ilişkiler ve coğrafya ile de ilgili olduğunu ifade etmiştir. Ona göre müzik, coğrafya ve sosyal ilişkiler ile teknoloji ve popüler müzik arasındaki bağlantıyı üç kategoride incelemek mümkündür; müzik üretimi, müzik tüketimi ve müzik dağıtımı. İnternet teknolojilerinin sanatçı, stüdyo ve sahne arasındaki mesafeyi ortadan kaldırdığı oldukça açıktır. Özellikle geniş bant bağlantılar ile gerçek zamanlı performans ve kayıt yapmak mümkündür. Benzer şekilde aynı teknoloji ile müzik tüketimi ve dağıtımı oldukça kolay ve hızlı olmaktadır.

Müzik çalışmalarındaki artışın diğer bir nedeni de müziğin günlük yaşamda mekânların ve kimliklerin sosyal inşasında oynadığı önemli roldür (Morgan, 2001). Öğrencilerin hayal gücü üzerinde popüler kültürlerin etkisine de değinen Morgan televizyonun, filmlerin, seyahatlerin ve tüketim alışkanlıklarının önemine işaret etmektedir. Bununla birlikte “yeni kültürel coğrafya”nın ortaya çıkışı ile müzik de dâhil olmak üzere günlük yaşam kültürünü analiz etmek için yeni bir çaba doğmuştur. Popüler kültürü incelemenin geçerliliğini insanların yer, mekân ve insan anlayışlarını müzakere ederken ondan aldığı önemli anlamlarda yattığını belirten Morgan bu yaklaşımın özellikle “gençlerin coğrafi imajınasyonu ile tam entegre olması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca Hudson’un (2006) müzik çalışmaları da yardımcı bilgiler içermektedir. Ona göre müzik ve mekân ilişkisi beşeri coğrafyada oldukça ihmal edilmiş bir konu olmasına rağmen son yıllarda beşeri coğrafyacıların müziğin etkisi konusunda artan ilgisine dikkat çekmiştir. Müziğin “insanların ve mekânların tipik olarak melez kimliklerini şekillendirmede, bir yer hissi ve mekâna derin bir bağlılık yaratmada” önemli rolü olduğunu ifade etmektedir. Müziğin kültürel coğrafya eğitimi için nasıl mükemmel bir araç olabileceğine dikkat çeken Carney ise “müziğin günümüzde sınıflardaki en etkili eğitim kaynağı” olduğunu belirtmektedir. Hatta müziğin jeomorfoloji dersi için bir öğretim aracı olabileceği konusunda lisans öğrencileri ile uygulamalı bir çalışma da yapılmıştır (Allen vd., 2013). Müzik ile ilgili yapılan bir başka çalışmada ise öğrencilerden zihin haritaları olarak müzik bölgelerini belirlemeleri istenmiş, bu çalışma sonunda en çok bilinen müzik bölgeleri Country/Western ve Bluegrass (%96) olurken en az bilinenler ise Soul ve R&B (%63) olmuştur (Shobe ve Banis, 2010).

Smiley ve Post (2014) popüler müziğin Amerika ve Kanada coğrafyasının öğretimi için kullanılması ile ilgili yaptıkları çalışmada Kong (1995) gibi müziği öğrencilerin “mekânların karakterini ve kimliğini anlamalarına” yardımcı olan önemli bir birincil kaynak olarak gördüklerini, Johanson ve Bell gibi müziğin de olağanüstü coğrafi olabileceğini kabul ettiklerini belirtmektedirler. Bir öğretim metodu olarak müziğin etkinliğini kantitatif analiz değerlendirme şeklinde değil öğrencilerin yazılı analizlerinin kalitesi sayesinde ölçmüşlerdir. Müzikteki coğrafi temsilleri analiz ederken öğrencilerin mekânla ilgili daha düşünceli, derin ve eleştirel olmalarını istemişlerdir. Bu çalışmada müzik eserleri ile Amerika ve Kanada coğrafyası öğretim yöntemi geliştirilirken aynı zamanda müzik eleştirel analiz öğretimi için de kullanılmıştır. McClain (2010) ise öğrencilere yeni müziği göstermek, beşeri coğrafya kavramlarını tanıtmak ve müziği coğrafi olarak çalışmak için Amerikan Popüler Müzik Coğrafyaları isimli sekiz haftalık atölye çalışması hazırlamıştır. Her hafta farklı müzik türlerine yer verdiği bu müzik atölyesinde Amerikan müziğinin tek tipinin olmadığını göstermiştir (Smiley ve Post, 2014).

Tüm bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere kültürel coğrafya uzun zamandır ses ve müzik çalışmaları ile ilgilenmekle birlikte son 10 yılda ses ve müzik konusunda epistemolojik çalışmaların da arttığı görülmektedir. Elbette ki bu konuda coğrafyacıların yalnız olduğunu söylemek mümkün değildir. “Ses Çalışmaları” ile ilgili olarak hızla büyüyen literatür çalışması olduğu gibi günlük yaşamdaki rolü ve etkisi de akademik çalışmalar için potansiyel bir alan olarak görülmektedir. Sesin etkileyici kapasitesi ve sosyal mekânların üretimi üzerindeki etkisini inceleyen Simpson sesin anlaşılması zor ve dağınık karakterine vurgu yapmış, sesin belirli bir kaynağa sahip olsa da fiziksel alana yayılması ve nüfus etmesinden dolayı sabitlenmesinin zor olduğunu ifade etmiştir. Kendisi de tüm bu zorlukların farkında olarak Victorian dönemi Londra’nın “sokak müziğini” sokak müziğinin tarihi ile de ilişkili olarak deneysel bir vaka çalışması olarak ele almıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda Birleşik Krallığın “ses peyzajında (soundscapes)” sanayi devriminin etkisi ile dramatik bir değişim görüldüğünü ifade eden Simpson sokakların çan çınlamaları, kırbaç şaklatmaları, atlı araba takırtıları, seyyar satıcı ve araba sürücülere, kükreyen kalabalıklar, havlayan köpek” sesleri ile dolu olduğunu ifade etmiştir (Simpson, 2017). Müzik coğrafyası içerisinde soundscape kavramı Çinli akademisyenlerin de ilgisini çekmiş ve genelde kültür coğrafyası özelde müzik coğrafyası içinde daha fazla önem verilmesi gereken konulardan biri olarak görmüşlerdir (Liu vd., 2014). Görüldüğü gibi peyzaj çalışmaları mekândan, sosyo-kültüre hatta sese kadar çok geniş bir alanda kendine yer bulmaktadır. Yeni peyzaj çalışmaları olarak ifade edilen bu çalışmalar için Tanrıku’nun çalışmasında şu ifadeler yer almaktadır. “Yeni ekole göre peyzaj tarafsız değildir ve toplumdaki güç dengelerini ve dünyayı görme biçimini yansıtır. Yeni kültürel coğrafyacılar göre peyzaj, inşa edilmiş somut bir varlıkla beraber, resimde, şiirde ve bilimsel yazılarda temsil edildiği biçimde algılanır. Bu yüzden yeni kültürel coğrafyacılar peyzajın sadece insan ve çevresi arasındaki etkileşimin maddi sonucu olarak değil fakat dünyaya belirli bir şekilde bakmanın sonucu olduğunu düşünürler” (Tanrıku, 2014).

Farklı bilim dallarının müziğe olan ilgisi de şaşırtıcı değildir. Çeviri ve müziğin, sadece uzman çevirmenler, akademisyenler için değil, çeviri çalışmaları, kültürel çalışmalar, medya çalışmaları ve müzikoloji alanındaki araştırmacılar için de keşfedilecek büyüleyici bir alan olduğu ifade eden Susam, çevirinin müzik performansları bağlamında oynadığı rolün diğer ifade biçimleri ile nasıl ilişkili olabileceği konusundaki anlayışımızı zenginleştirebileceğimizi belirtmektedir. Sezen Aksu’nun Sen

Ağlama (1984) kasetinin annesinin aldığı ilk kaset olduğunu, 1980'lerin gençlik yıllarına ait bir anı olarak hatırlayan Susam müziğin sosyal yaşam ve mekân üzerindeki etkisine işaret etmiştir (Susam, 2008). “Temsili (Hayali) Gezi: Müzik'te Seyahat” şeklinde müziğin turizm coğrafyası dergisinde bir araştırma konusu haline geldiği de görülmektedir. Makale, mekânların kültürel inşasının turizm ve müzik içerisinde ele almıştır (Connel ve Gibson, 2010). Toplumsal açıdan müziğin değişen ve değiştiren etkisini Stokes coğrafi araştırmaya zemin teşkil edecek şekilde şu şekilde açıklamıştır; “Müzik kayıtları toplumbilimsel veya tarihsel incelemelerin durağan nesnelere ibaret değildir. Bunlar hareketli ve iletişime açık yaratıklardır, zamanda ve mekânda bizim için canlılardır. Biz onlar üzerine kafa yorarken onlar da bizim üzerimize kafa yorar.” Resmi tarih yapımı ve yaygınlaştırması ile de müziği ilişkilendiren Stokes Çağdaş Türk Cumhuriyet'inde “resmi tarih” yapımının kesintisiz bir proje olarak sürdüğünü ve bu resmi tarihin yaygınlaştırılmasında müziğin önemli bir rol üstlendiğini belirtmiştir. Ziya Gökalp'in müziği zorlu bir sınav olarak görmesine ve Atatürk'ün 1 Kasım 1938'de Millet Meclisinde yaptığı konuşmada müziğin önemini belirtmesine de değinmiştir. TRT'nin Harbiye (İstanbul) binasının ana kayıt odasının girişinde bu konuşmadan bir alıntı yer alır: “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir” (Stokes, 2012).

4. Türkülerdeki Coğrafya

Başta ABD ve İngiltere olmak üzere müzik coğrafyası ile ilgili çalışmaların çokluğuna ve çeşitliğine rağmen ülkemizde bu konuda yeterli çalışma yoktur ve ülkemizde yapılan çalışmaların çoğunluğunun türküler üzerine olduğu görülmektedir. Türkülerin yerel motifleri daha fazla kullanması, gerek mekânsal gerekse kültürel öğelere daha fazla yer veriyor olması coğrafi çalışmalar için önemli bir kaynak teşkil etmesini sağlamıştır. Tuncel'in (1993) “*Türkülerle Türkiye*” adlı çalışması müzik coğrafyası çalışmaları açısından ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilebilir. Şahin'in (2010) *Türk Halk Müziğinde Coğrafi Motifler ve Türküler Atlası* adlı yüksek lisans tezi de müzik coğrafyası alanında ilk çalışmalardan biridir. Gürbüz ve Şahin'in (2012) Türk halk müziği eserlerindeki geçen coğrafi kelimelerinin benzerliği ile ilgili yapmış oldukları çalışmada 4440 adet sözlü Türk halk müziği eserinin taranmış olması aynı zamanda TRT repertuarının genişliğinin de bir göstergesidir. Türkülerin yörenin fiziki ve beşeri özelliklerinden önemli ölçüde etkilendiğini ifade eden araştırmacılar Anadolu'nun Türk halk müziği bakımından çok zengin bir kültüre sahip olduğunu belirtmişlerdir. Şahinalp'in (2012) doğal ortam özelliklerinin türküler üzerinde etkisini incelediği çalışması da müzik coğrafyasına yapılmış katkılardan biridir.

Uğur'un (2015) “*Müzik Coğrafyası: Türkülerdeki Coğrafya*” çalışması gerek müzik coğrafyası gerekse türküler ile ilgili literatür ve de türkülerde geçen coğrafya hakkında bilgi vermesi açısından önemli bir kaynaktır. Konunun türküler açısından önemine işaret eden Uğur, bu konuda Malatya, Aydın, Giresun, Akseki türkülerini örnek olarak verirken, toponomik türküler olarak ifade ettiği ve içinde yerleşme adına geçen türkülere de Afyon ve Malatya türkülerinden örnekler vermiştir. Koday ve Yılmaz'ın (2017) TRT repertuarından aldıkları türküler ile Osmaniye ile ilgili şiir antolojilerini inceledikleri çalışmaları da müzik coğrafyası kapsamında değerlendirilecek çalışmalardır. Şehirlerin kendine özgü, benzersiz ve biricik olmalarını sağlayan şehir kimliğinin türküler gibi doğal, yapılmış, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere bağlı olarak ortaya çıktığını ifade eden Aliğaoğlu'nun idiografik bir yaklaşım ile Erzurum türkülerini incelediği çalışmasında Erzurum şehir

kimliği ortaya konmuştur. TRT repertuarında yer alan Erzurum’la ilgili 240 adet türküde kent kimliğini tanımlayan doğal çevre unsurları olarak yaylalar, dağlar, ormanlar, dere, pınar, geyik, kuş ve çiçekler başlıca konular olarak dikkati çekmektedir (Aliğaoğlu, 2018). Dağın türkülere yansımaları inceleyen Gökşen ve Gökşen’in çalışmasına göre türkülerde dağ, yayla ve kar sözcükleri sıkça geçmekle birlikte “dağ” TRT repertuarında kayıtlı 4440 türküde coğrafi unsurlara yapılan atıflar içinde 875 kez geçen, en sık kullanılan sembollerden biri olmuştur (Gökşen ve Gökşen, 2016). Yurt’un (2019) “*Türkülerde Manisa Çevresinin Sosyo-Kültürel Ekonomik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme*” adlı yüksek lisans tezi de coğrafyacıların müzik coğrafyasına ilgisini gösteren bir başka çalışmadır.

5. Türk Müziğinin Altın Çağı 90’lar

Müzikte yeni arayışların başladığı 90’lı yıllar kent ve kır arasında sıkışmış toplumun farklı kesimlerini bir araya getirme çabasının yoğun yaşandığı yıllar olarak göze çarpmaktadır. Türk kültürünün doğulu ve batılı olmak üzere iki kaynaktan besleniyor olması bu dönemde “sentez” çalışmalarının artmasına neden olmuştur (Dürük, 2011). İster bir pazarlama stratejisinin ister verilen yaşam mücadelesinin sonucu olarak ortaya çıkmış olsun 90’lı yıllardan sonra müziğin doğulu, batılı toplumlara ve insanlara birbirine yaklaştırdığı, günümüzde insanların dinlediği müzik türüne göre sınıflandırılmasının anlamsız hale geldiği görülmektedir. 90’lı yıllarda özellikle yabancı pop müzik dinlemek bir kültür ve batılılık nişanesi, arabesk kültürlü ve doğululuk olarak ifade edilirken günümüzde her iki kültürün temsilcilerinin ortak seslendirdiği eserlerin çok beğeniliyor olması artık böyle bir sınırın önemsizleştiğinin, anlamsızlaşmış bir kanıtıdır. Pamela-Ümit Besen, Teoman-Müslüm Gürses vb. düetler örnek olarak verilebilir. 90’lı yılların başlarında bugünün popüler arabesk sanatçıları ile pop müzik sanatçıları arasındaki mesafe ve rekabet fazla olmakla beraber önyargıların da etkili olduğu bir gerçektir. Bu durum özellikle arabesk söyleyen sanatçıların kendilerini İstanbul sosyetesine ve Ankara bürokrasisine kabul ettirmesi ile birlikte yavaş yavaş aşılmıştır. Zira o döneme ait Türk filmleri, özellikle İbrahim Tatlıses’in oyuncu olduğu, izlendiğinde benzer hikâyelerin birçok filme konu olduğu görülecektir. Bu durumun bilinçli ve siyasi bir tercih mi yoksa bir pazarlama yöntemi mi olduğu tartışmaya açıksa olsa da sonuç itibarı ile bilincin pazarlandığı bir pazarlama bilinci olarak görmek mümkündür. Özellikle 1980 darbesinden sonra şarkıların yasaklanması ve sanatçıların sürgün edilmesi müziğin gazinolardan, sahnelerden, ekranlardan evlere yayılmasında itici bir neden olmuş (Çakır, 2012) müziğin kültürel, toplumsal ve siyasi açıdan kaynaştırıcı ve bütünleştirici etkisi 90’lı yılları popüler müziğin altın çağı olmasını sağlamıştır.

Müzikte çeşitlenmenin ve üretim patlamasının yaşandığı 90’lı yıllarda en fazla rağbet gören albümler pop ve arabesk türündeki albümler olmuştur. 1991 yılında Kayahan’ın “Yemin Ettim” albümü ile arabesk ve pop dinleyicisini birleştiren formül de bulunmuştur. Arabesk müzik Kayahan’ın imajı ile sunulunca meşrulaşsa da bu birdenbire olmamıştır. Önceki yıllarda dönemin başbakanı Turgut Özal’ın arabesk müziği sevdiğini söylemesi, arabesk şarkıları partisinin seçim çalışmalarında kullanması, devlet resepsiyonlarında arabesk müzik söyleyen sanatçılara yer vermesi ve arabesk müzik sanatçılarının TRT’ye çıkmasında sakınca olmadığını belirtmesi sayesinde arabesk müzik meşrulaşmıştır (Dürük, 2011). Yine bu dönemde yeni söz ve beste bulmakta zorlanılması eski şarkıların yeni ve farklı müzik altyapıları ile birlikte sunulmasına zemin hazırlamış özellikle Muazzez Ersoy’un nostalji serisinin başarısı daha önce geniş kitleler tarafından benimsenmeyen şarkıların bile öne çıkmasına neden

olmuştur (Çakır, 2012). Bu sentezin zirveye oturan ismi ise 1994 yılında çıkardığı “A-acayipsin” albümü ile Tarkan olmuştur. Modern görüntüsü ve yaşayışının yanı sıra Tarkan’ın pop müzik yapısında ve dansında oryantal öğeler kullanması, geniş bir Türk sanat müziği repertuarına hâkim olması gibi özellikleri onun Türk toplumunun alışık olduğu karma müzik yapısına hitap etmesini, toplumun her kesimi tarafından beğenilmesini sağlamıştır (Dürük, 2011).

Stokes (2012) popüler müzikteki bu kozmopolit yapıyı biraz daha gerilerden 1960’lardan başlayarak ve bu durumu ulusal kimlik inşası ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Ona göre Türk popüler müzik kozmopolitliğinin yüzü genellikle batıya dönük olsa da (operet, kanto, tango, pop, rock vb.) Arap müzikleri de Türkiye’de popüler kültür üzerinde uzun soluklu bir etki yaratmıştır. 1960’larda Arap, Türk popüler klasik, Türk halk ve Batı pop ve rock müzikleri sonrasında arabesk olarak anılacak melez bir popüler müzik tarzında birleştirilmiştir. Bir yandan Türk dinleyicileri Balkan, Akdeniz ve Kuzey Hindistan’a ait unsurlar ile tanıştırılırken, bir yandan da Türkiye’de şekillenen bu melez tür başka diyarlara taşınmıştır. Bu aşağıdan gelen kozmopolitliklidir. Batılı besteleme tekniklerinin Türk müziği içeriğine aşılmasına yönelik resmi müzik eğitim sistemindeki tepeden inme girişimlerden farklıdır. Türk olmayan müzik tarzlarına aracılık etmiş ve bunları Türkiye’deki dinleyiciler için uyarlarlarken İstanbullu Rumların, Ermenilerin ve Yahudilerin hayati rolünün kolaylıkla kabullenilmesini sağlamıştır. Popüler müzik kozmopolitliği bu noktada bir kişisel, ulusal kimlik duygusu şekillendirmiş, bunu da resmi olarak üretilmiş bir geçmiş yerine gündelik yaşamda yaşanan ve deneyimlenen toplumsal, kültürel ve tarihi ilişkilerin onaylanmasıyla yapmıştır.

2000’li yıllarda ise rock müziğin popülerleşmesiyle beraber müzik piyasasında ana hatlarını pop müzik, rock müzik ve arabesk müzik elemanlarının oluşturduğu sentez çalışmaları, artık her üründe kullanılan standart bir yapı haline gelmiştir. Bu sayede Türk popüler müziği, Türk kültürüne ait doğulu-batılı, modern-geleneksel, kentli-köylü, alaturka-alafranga ikili karşıtlıklarının çözümlenebileceği metinler sunmaya başlamıştır (Dürük, 2011). Şarkılarda coğrafi unsurların aranmasına ilişkin yakın zamanlı böyle bir çalışma Meydan’ın (2018) Ferdi Tayfur’un şarkılarını incelediği çalışmasıdır. 1970’li yıllardan 1990’lı yılların sonlarına kadar arabesk müziğe damga vuran isimlerden biri olan Ferdi Tayfur döneminin diğer şarkıcıları gibi birçok filmde rol almış, şarkıları ve filmleri ile sosyal, toplumsal dönüşümün parçalarından biri olmuştur. Arabesk müzik genelde şehirde tutunmaya çalışan kırsal kesimden göç eden insanların, özellikle gençlerin, yaşam mücadelesinde itici bir kuvvete sahip olmuştur. Şehirli ve batılı gençlerin pop müzik idollerine karşı rekabette Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses ve Orhan Gencebay ile birlikte önemli isimlerden biri olmuştur. Her üçüne de “baba” lakabı yakıştırılması genellikle gecekondualarda yaşayan kırsal kesimin düş, düşünce, duygu dünyalarına hitap etmelerinin de ötesinde onları koruyup, kollayan ve dertlerine derman olan bir idol haline gelmiş olmalarındandır. Her ne kadar aynı tarz müzik ekolünün temsilcileri olsalar da birbirinden farklı dinleyici kitlelerine hitap etmektedirler. Dinleyici kitlelerini ortak paydada buluşturan genel olgular dışlanmışlık, tutunamama, fakirlik, eğitim olanaklarının kısıtlı oluşu, çalışma koşulları gibi unsurlar aslında dünyanın neresinde olursa olsun göçün benzer sonuçlarıdır. 1950’ler ile başlayan 1980 ve 1990’larda birden ivme kazanan kırdan kente göçün yan etkileri olarak görülmesi gerekirken sosyal ve toplumsal bir çatışmaya dönüşmesi ise biraz da dönemin idari, siyasi ve ekonomik koşulları ile ilişkilendirilebilir. Ani göç karşısında şehirlerin özellikle İstanbul’un hazırlıksız yakalanması ve yetersiz

kalması çok sayıda trajik olayın ve hikâyenin yaşanmasına neden olmuş, tüm bunlar da şarkı, şiir, roman ve filmlere konu olmuştur. Her ne kadar üretim yeri şehir olsa da arabesk müziğin imgelerine baktığımızda kırsal unsurlar (kahvehane, çeşme, bağ, bahçe, kır/köy evi vb.) ile donatıldığı görülmektedir. Bu durum şehre alışamama, tutunamamanın buna karşın kıra, köye duyulan özlemin bir yansımasıdır.

90'lı yılların şarkılarının ülke üzerindeki etkisini inceleyen Martin Stokes'un "*Aşk Cumhuriyeti, Türk Popüler Müziğinde Kültürel Mahrem*" isimli çalışmasını Şenay (2019) Türk kültürel ve siyasi tarihinin kalbinde yatan bir konu olan Türkiye'de popüler müzik konusunda titiz bir çalışma olarak görmektedir. Bu çalışmanın 1950'lerden sonra Türkiye'de popüler kültür ve kamusal yaşamın karmaşık yapısına açıklama getirdiğini belirtmiştir. Kitapta dönemlerinin en önemli isimlerinden olan Zeki Müren, Orhan Gencebay ve Sezen Aksu'nun müzikal yolculukları analiz edilmektedir. Stokes müziğin, politika ve duygular arasında karmaşık yapısı ile ilgili olmuştur. Kitabın ana gücü duygu ve yakınlığın teorik anlatımlarını Türkiye'deki popüler müzik konusu ile bir araya getirmesidir. Şenay'a göre kitap "kültürel yakınlık" kavramının coğrafi uygulanabilirliğine işaret eden saha çalışması materyalleri sunmaktadır. Stokes'a (2012) göre ise Aşk Cumhuriyeti siyaset, tarih ve kültür arasındaki ilişkiler üzerine bir kalem oynatma denemesidir. Bu üç şey "kültürel mahrem" kavramı ile birbirine bağlanmaktadır. Bu terim en geniş anlamıyla "duygunun siyaseti"ne yani duygunun toplumsal olarak nasıl oluşturulduğuna, nasıl bölüştürüldüğüne, akılsallaştırıldığına, denetim altına alındığına, ulus-devlet tarafından iktidarın hizmetine nasıl sokulduğuna ya da buna karşı bir direnişe nasıl dönüştüğüne ve de çeşitli toplumsal ve siyasi girişimlerin emrine nasıl verildiğine işaret eder. Popüler müzik kültürü ile popüler dinin Türkiye'de karmaşık biçimlerde aynı mekânı paylaştığını ifade eden Stokes, laik cumhuriyetin mimarlarının kamusal alan ile özel alanı kesin bir şekilde birbirinden ayırmaya çalıştığını, bu ayırmda dinin sadece ikinci alanla sınırlı kalması öngördüğünü belirtmiştir. Bu kesin ayırımın tam olarak hiçbir zaman gerçekleşmediğini, devletin belki her zaman laik olduğunu ancak çağdaş Türk milliyetçiliğinin hep alttan alta güçlü bir dini eğilime sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun popüler müzik kültürüne de yansıdığını belirterek müziğin din, siyaset, toplum ve devlet arasındaki ilişkide önemli bir araç olduğunu gözler önüne sermiştir.

6. Sonuç

Müziğin mekânların, bireylerin ve toplumların değişimi üzerinde etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Müzik siyasetten ekonomiye, kültürden eğitime birçok alanda değişimi tetikleyen bir araç olarak kullanılmaktadır. Coğrafyacılara da mekân ve insan ilişkilerini ve değişiminin anlamada, yorumlamada ve dönüştürmede müziğin gücünün farkına varmış ve müziği coğrafi bir inceleme konusu olarak ele almışlardır. Mekânsal farklılıkların müzik türlerine yansıması da mekân ve müzik arasındaki ilişkiyi incelemeye değer kılmaktadır. Ayrıca şehirsiz mekânlar (avm, cafe, restoran, sinema, mağaza vb.) müziğin de yardımı sayesinde donuk ve soğuk yerler olmaktan çıkarak insanların daha fazla vakit geçirmek istediği, daha fazla tüketim için teşvik edildiği yerler haline gelmektedir. Sevilen, beğenilen, bilinen bir müzik eşliğinde pazarlanan ürün, mekân ve kişilerin rakiplerine oranlara çok daha başarılı olduğu düşünülürse müziğin ekonomik, siyasal ve toplumsal etkileri coğrafi düşüncenin de ilgi ve çekim alanına girmektedir. Kültür coğrafyası, ekonomik coğrafya, siyasi coğrafya, mekânsal analizler vb. birçok alanda coğrafya ile ilişkili olan müzik, ülkemizde beşeri coğrafya çalışmaları içerisinde kendine

yeni yeni yer bulurken, bu çalışmaların ağırlıklı olarak müzik eserleri içindeki coğrafi unsurların tespiti ve haritalanması ile ilgili olduğu görülmektedir. Müziğin mekânsal, sosyal, toplumsal, siyasal değişimler üzerindeki etkisi dışında bireylerin ve toplumların formal ve informal eğitim süreçlerine ve yaşam hikâyelerine katkısı da düşünüldüğünde müzik coğrafyası coğrafyacılar açısından çok geniş ve ilgi çekici bir araştırma alanı olarak dikkat çekmektedir.

Music Geography as a Subject of Geographical Research

Muhammet Kaçmaz*^a

Submitted: 07.02.2021

Accepted: 03.04.2021

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Music and geography are addressed as a subject of study primarily by American geographers considering both as “music geography.” The geographical factors and images used in music are very effective in understanding, interpreting, and directing the world, human beings, and events. This process, which begins with lullabies, leaves permanent and revolutionary effects, generally unwittingly, on the imagination and thought of the world of human beings, especially during childhood and youth. It is possible to uncover such effects on individuals, societies, and states after many years through various analyses. Even if both the scientific structure and characteristics of geography and its relational and eclectic structure point out the difficulty of studying this subject, philosophy, sociology, and literature assist geography in clarifying its relational context.

Attali (2017) considered music as extraordinary means that foresees the future, predicts the future of societies, and prevents suicides. Since he cannot also live without music, he undertook reminding the fact that music is one of the last hopes of humanity as an urgent task. In his opinion, no action in life occurs without noise. Attali also specified that it is required for us to learn to evaluate a society along with its noises, arts, and entertainment patterns rather than statistics in today’s world in which opinion became invalid, and in which it is contended with shows, noises, and market. The source that fed Lefebvre’s studies on time, just like Nietzsche, and which he was continuously inspired was music. Musical metaphors and discussions are spread on Lefebvre’s writings which cover a large field. He was also an enthusiastic amateur musician playing piano, and Beethoven and Schumann were his most favorite composers. Lefebvre stated that music provides us alternative against mathematical models regarding calculation and measures along with considering that it is essential to theorize music in terms of the relationship of melody, harmony, and rhythm. Lefebvre, who suggested establishing a new domain as rhythmanalysis, found rhythmanalysis in the heart of daily life where physical, physiological, and social factors intersect (Lefebvre, 2017).

Song lyrics mainly consist of inner talks of the writers. Such inner talks belonging to an individual address all the audiences, and all the individuals listening to that song find something related to their lives. Thereby, the emotions and thoughts expressed in that song are shared with the audience and

* **Corresponding Author:** mkacmaz@sakarya.edu.tr

^a Sakarya University, Faculty of Art and Science, Geography Department, Sakarya, Turkey, <http://orcid.org/0000-0003-1062-8881>.

become mutual (Gençtarım and Acar, 2007). Thus, there are many factors in songs regarding the societies' social, cultural, political, and economic structures. These are issues that attract the attention of geographers, and especially of the geographers dealing with anthropogeography. Schmidt addressed this circumstance sociologically. In his opinion, thinking of music and music education geographically does not intend drawing borders, classifying the "local" practices, or integrating the taxonomies of musical practices. On the contrary, geography is a means of nuanced understanding of sociological difficulties in which we continue to struggle regardless of growing cosmopolitanism (Schmidt, 2015).

2. Music

Music is a language that allows human beings to tell their emotions, thoughts, impressions, designs, and wishes through sounds in harmony, and in all the periods of history, it has been one of the most basic and common means used by human beings to express themselves (Say, 2001; Uğur, 2015). Thinking by music is the capacity of organizing and recalling sensorial patterns. The field of musical-rhythmic intelligence is complicated. It is nested with skills such as listening, talking, and writing. Gardner specified that musical talent is strongly associated with drawing, written and verbal self-expression of individuals, and understanding the emotions and thoughts of others. There are also some studies mentioning the importance of musical education in the improvement of scientific thinking. While Armstrong mentioned the importance of music and rhythm in enhancing reading skills, Teele suggested using musical-rhythmic activities for developing verbal intelligence (Günay et al., 2014). Music, which enables the improvement of skills such as drawing, reading, writing, understanding, and expressing, gains importance as a valuable means and method also for the geographers who strive to understand, explain and map the world, and the human beings' activities and action patterns on earth.

Music always embraces the social and political world. The power of music in affecting, disturbing, awakening, and suppressing have been effectively used throughout history by monarchies, armies, and governments. "We should develop a sense of musical citizenship. Why shouldn't the musicians be servants of the state, and why shouldn't they build national monuments..." (Leyshon et al., 1995). The above statement of Williams in 1934 didn't just draw attention to the political power of music, but it also drew attention to the fact that a new political, cultural and social structure can be constructed by music. According to Attali, "music is much more than being a subject of study. It is to perceive the world". In his opinion, music organizes the noise shaped by numerous social, political, and economic powers. As specified by Stokes, "Musical activity [...] evokes and organizes collective memories, and it presents spatial experiences by depth, power, and simplicity in a manner that cannot be obtained by another social activity (Attali, 1985).

3. Music Geography

Music geography, which developed as a sub-topic of cultural geography, has been systematically addressed mainly by American geographers. There are two notion schools in music geography. One is the American approach, led by George Carney as arising from the cultural geographies of Carl Sauer, which conflicts with the interdisciplinary British approach. And the anthological themes and approach of British music geography are represented by the anthological study of Leyshon et al. (1998) named "The Place of Music". The effect of the study titled Noise by Jacques

Attali (1985) among English geographers in 1990s regarding the improvement of interest in music geography should be taken into consideration. Carney has encouraged geographers for cultural geography studies by his quarter century researches thanks to the diversity of North American folk culture, and he is deemed as the “guru” of geomusicology (Kearney, 2010a).

4. Geography in Folk Songs

Despite the abundance and diversity of studies on music geography, primarily in the USA and Britain, there are no sufficient studies on this topic in our country, and it is observed that most of the studies made in our country are on folk songs. The use of local motifs and the inclusion of both spatial and cultural elements by the folk songs have enabled them to be an essential source for geographical studies. The study of Tuncel (1993) named “Turkey with Folk Songs” may be deemed as one of the initial studies in terms of studies on music geography. Şahin’s (2010) postgraduate thesis named “Geographical Motifs in Turkish Folk Music, and Atlas of Folk Songs” is also one of the initial studies in the field of music geography. The review of 4440 units of verbal Turkish folk music works in the study of Gürbüz and Şahin (2012) regarding the similarity of geographical words referred in Turkish folk music works also indicates the extensiveness of TRT’s repertoire. The researchers, who express that folk song are significantly being affected from the physical and humane characteristics of the region, have stated that Anatolia has a very rich culture in terms of Turkish folk music.

5. The Golden Age of Turkish Music: 90s

The 90s, when new pursuits began in music, draw attention as being years facing the intense efforts of bringing together different segments of the society who were stuck between urban and rural lives. The fact that Turkish culture is being fed by two sources as being eastern and western caused the increase of “synthesis” studies in this period (Dürük, 2011). Especially following the coup d’état of 1980, the banning of songs and exile of artists became a driving force for the spread of music from clubs and stages to homes through TV (Çakır, 2012), and the infusive and integrative effect of music in cultural, social, and political terms enabled the 90s to be the golden age of popular music.

Stokes (2012) explained this cosmopolite structure in popular music through beginning from a bit more past as the 1960s, and by associating this circumstance with the construction of national identity. In his opinion, although the face of Turkish popular music’s cosmopolitanism predominantly points towards the west (such as operetta, canto, tango, popular music, rock music, etc.), Arabic music also caused a long-termed effect on popular culture in Turkey. In the 1960s, Arabic music, Turkish popular, Turkish classical, Turkish folk, Western popular, and rock music were merged as a crossbred popular music style which then would be called “arabesque music”. And in the 2000s, along with the popularization of rock music, synthesis works, whose outlines were formed of popular music, rock music, and arabesque music elements, became a standard construct in music market used in every product. And according to Stokes, his work “The Republic of Love” is an essay on the relationships between politics, history, and culture. These three points are linked to each other by the concept of “cultural privacy.”

6. Conclusions

The effect of music on the changes of spaces, individuals, and societies is an undeniable reality. Music is used as means triggering the difference in many fields extending from politics to economy and from culture to education. Geographers have also noticed the power of music in understanding, interpreting, and transforming the relationships and change of spaces and human beings and have addressed music as a geographical subject of study. And the reflection of spatial differences in the genres of music makes it worth examining the relationship between space and music. In addition, urban areas (such as shopping malls, cafés, restaurants, cinemas, stores, etc.) transform from being senseless and cold spaces to spaces where people want to spend more time and where they are encouraged for higher consumption thanks to music. Considering that products, spaces, and persons marketed in accompaniment with beloved, favorite, and familiar music are much more successful than their competitors, the economic, political, and social effects of music are in the field of interest and attraction of geographical notion. While music, which is associated with geography in many fields such as cultural geography, economic geography, political geography, and spatial analyses etc., is recently taking place in human geography studies in our country, it is observed that these studies are mainly related to determination and mapping of the geographical elements in musical works. When the contribution of music on the formal and informal education processes, and on the life stories of individuals and societies as well as its effect on spatial, social, and political changes is considered, the music geography draws attention as a broad and intriguing research area in terms of geographers.

Referanslar/References

- Aliağaoğlu, A. (2018). Türkülerde Erzurum: Bir şehir kimliği çalışması. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 14-25. <https://dergipark.org.tr/pub/sufesosbil/issue/39035/435431>
- Allen, C. D., Thompson, T. J., Hansen, M. T. (2013). Using music to learn geomorphology: An undergraduate experience. *The Geographical Bulletin*, 54, 37-48. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.726.1976&rep=rep1&type=pdf>
- Anlı, Ö. F. (2017). Bilim, sosyal bilim ve coğrafya: Bilgi-kuramsal bir yeniden ziyaret. *Kilikya Felsefe Dergisi*, 3, 34-73. doi.org/10.5840/kilikya20174313
- Attali, J. (1985). *Noise: The Political Economy of Music*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Attali, J. (2017). *Gürültüden Müziğe*. İstanbul: Ayrıntı.
- Canova, N. (2013). Music in French geography as space marker and place maker. *Social & Cultural Geography*, 14 (8), 861-867. [doi:10.1080/14649365.2013.839824](https://doi.org/10.1080/14649365.2013.839824)
- Carney, G. O. (1980). Country music and the south: A cultural geography perspective. *Journal of Cultural Geography*, 1 (1), 16-33. [doi:10.1080/08873638009478650](https://doi.org/10.1080/08873638009478650)
- Carney, G. O. (1987). *The Sounds of People and Places: Reading in The Heography of American Folk and Popular Music*. Boston: University Press of America.
- Carney, G. O. (1990). Geography of music: Inventory and prospect. *Journal of Cultural Geography*, 10 (2), 35-48. [doi: 10.1080/08873639009478446](https://doi.org/10.1080/08873639009478446)
- Carney, G. O. (1994). *The Sounds of People and Places: A Geography of American Folk and Popular Music*. Rowman and Littlefield.
- Carney, G. O. (1998). Music geography. *Journal of Cultural Geography*, 18 (2), 1-10. [doi:10.1080/08873639809478309](https://doi.org/10.1080/08873639809478309)
- Carney, G. O. (1999). Cowabunga! surfer rock and the five themes of geography. *Popular Music and Society*, 23 (4), 3-29. [doi:10.1080/03087319908839111](https://doi.org/10.1080/03087319908839111)

10.1080/03007769908591750

- Cohen, S. (1995). Sounding out the city: Music and the sensuous production of place. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 20 (4), 434-446. doi:10.2307/622974
- Cohen, S. (2012). Bubbles, tracks, borders and lines: Mapping music and urban landscape. *Journal of the Royal Musical Association*, 137 (1), 136-170. doi: 10.1080/02690403.2012.669939
- Connel, J., Gibson, C. (2010). Vicarious journeys: Travel and music. *Tourism Geographies*, 6 (1), 2-25. doi: 10.1080/14616680320001722319
- Çakır, M. (2012). Türkiye'de popüler müzik kültürü içerisinde "cover" kavramı üzerine bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2 (6), 323-335. <http://hdl.handle.net/11616/4873>
- Doğanay, H. (1997). *Coğrafya'ya Giriş 1 "Genel Yöntemler, İlkeler ve Fiziki Coğrafya'ya Giriş"*. İstanbul: Özeğitim Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Dürük, E. (2011). Türk popüler müzik üretimi ve ürünlerindeki karma yapıyı hazırlayan toplumsal ve müziksel etkenler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (1), 33-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/11351/135638>
- Ford, L. R. (1971). Geographic factors in the origin, evolution and diffusion of rock and roll music. *Journal of Geography*, 70 (8), 455-464. doi: 10.1080/00221347108981892
- Gençtarım, D., Voltan Acar, N. (2007). Akılcı-duygusal davranışçı yaklaşım ve Sezen Aksu şarkıları. *Eğitim ve Bilim*, 32 (43), 27-40.
- Gökşen, C., Gökşen, R. (2016). Dağın türkülere mitik bir öge olarak yansımaları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 7, 1599-1618. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/224328>
- Günay, N., Aytan, T., Şengül, M. (2014). Müziksel-ritmik zekâya yönelik etkinliklerin dil bilgisi öğretiminde akademik başarıya etkisi. *Education Sciences*, 9 (2), 120-134. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19808/211876>
- Gürbüz, M., Şahin, M. (2012). Türk halk müziği söz varlığında coğrafi motifler ve benzerlik analizi. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, 9 (2), 1633-1656. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2147/1023>
- Hudson, R. (2006). Regions and places: Music, identity and place. *Progress in Human Geography*, 30 (5), 626-634. doi: 10.1177/0309132506070177
- Jones, S. (2000). Music and internet. *Popular Music*, 19 (2), 217-230. doi: 10.1017/S026114300000012
- Kasapoğlu Akyol, P. (2014). Kültürel değişme ve teknolojinin etkisiyle şekillenen günümüz ninnileri ve ninni dinletme geleneği. *BİLİG*, 69, 127-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25364/267714>
- Kearney, D. (2007). (Re)locating Irish traditional music: Urbanising rural traditions. *Critical Public Geographies- Working Paper UCC Cork Ireland*, 1-10. http://www.aughty.org/pdf/relocate_trad_music.pdf
- Kearney, D. (2009). I can't believe the news today: Music and politics of change. *Chimera*, 24, 122-140. <https://eprints.dkit.ie/id/eprint/250>
- Kearney, D. (2010). Listening for geography: The relationship between music and geography. *Chimera*, 25, 47-76. <https://eprints.dkit.ie/id/eprint/251>
- Kearney, D. (2010). *Towards A Regional Understanding of Irish Traditional Music*. University College Cork, Unpublished PhD Thesis, Cork. <https://cora.ucc.ie/handle/10468/977>
- Kearney, D., Sonnesyn Olsen, A. (2005). The quest for post-colonial national identity through the development and adaptation of folk music by national composers in Ireland and Norway. *Chimera*, 24-32.
- Koday, S., Yılmaz, E. (2017). Osmaniye Türkülerinde Coğrafi Motifler. Ferhat Aslan (Ed.), *Türkiye Coğrafyası Araştırmaları, Prof. Dr. Mesut Elibüyük'e Armağan* içinde (527-544). Ankara: Pegem.
- Kong, L. (1995). Popular music in geographical analyses. *Progress in Human Geography*, 19 (2), 183-198. doi: 10.1177/030913259501900202
- Kong, L. (1995a). Music and cultural politics: Ideology and resistance in Singapore. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 20 (4), 447-459. doi:10.2307/622975
- Lefebvre, H. (2017). *Ritimanaliz Mekân, Zaman ve Gündelik Hayat*. İstanbul: Sel.
- Leyshon, A., Matless, D., Revill, G. (1995). The place of music: [Introduction]. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 20 (4), 423-433. <https://www.jstor.org/stable/622973>
- Leyshon, M. (2004). Sound Tracks: Populer Music, Identity and Place (Book Reviews). *Annals of The American Association*

- of *Geographers*, 94 (1), 230-232. doi: 10.1111/j.1467-8306.2004.09401012_2.x
- Liu, A., Liu, F., Deng, Z., Liu, M., Yao, C. (2014). Progress in the soundscape studies from the perspective of cultural geography. *Progress in Geography*, 33 (11), 1452-1461. doi:10.11820/dlkxjz.2014.11.003
- Mc Clam, S. S. (2010). Geographies of American popular music: Introducing to students to basic geographic concepts. *Journal of Geography*, 109 (5), 207-212, doi: 10.1080/00221341.2010.495456
- Meydan, A. (2018). Ferdi Tayfur şarkılarında coğrafi unsurlar. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 79-100.
- Morgan, J. (2001). Populer culture and geography education. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 10 (3), 284-297. doi: 10.1080/10382040108667446
- Nash, P. H. (1968). Music regions and regional music. *Deccan Geographer*, 6 (2), 1-24.
- Nash, P. H. (1975). Music and environment. *Journal Canadian Association of University Schools of Music*, 5 (1), 42-83.
- Nash, P. (1996). Reviewed Work(s): The sounds of people and places: A geography of American folk and populer music by George O. Carney. *Annals of The Association of American Geographers*, 86 (4), 796-798.
- Nidel, R. O. (2005). *World Music, The Basic*. New York: Routledge.
- Özçaglar, A. (2011). Edebiyat-Coğrafya İlişkisi. II. *Uluslararası Edebiyat ve Bilim Sempozyumu 2011*, (97-108). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 407.
- Özgüç, N. (2020). *Coğrafyacı Prens: Pyotr Alekseyeviç Kropotkin*, 02.01.2021 tarihinde https://www.academia.edu/37867109/Co%C4%9Frafyac%C4%B1_Prens_Pyotr_Alekseyevi%C3%A7_Kropotkin adresinden edinilmiştir.
- Paker, K. (2011). Popüler müzik, günlük ideoloji ve benlik inşası: Sezen Aksu şarkıları üzerinden bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 87-106. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22858/244079>
- Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Schmidt, P. (2015). The Geography of Music Education: Establishing Fields of Action. P. Burnard, Y. Trulsson, J. Söderman (Ed.), *Bourdieu and the Sociology of Music Education (175-192)*. London: Routledge.
- Shobe, H., Banis, D. (2010). Music regions and mental maps: Teaching cultural geography. *Journal of Geography*, 109 (2), 87-96. doi: 10.1080/00221341.2010.482160
- Simpson, P. (2017). Sonic affects and the production of space: "Music by handle" and the politics of street music in Victorian London. *Cultural Geographies*, 24 (1), 89-109. doi: 10.1177/1474474016649400
- Smiley, S. L., Post, C. W. (2014). Using popular music to teach the geography of the United States and Canada. *Journal of Geography*, 113 (6), 238-246. doi: 10.1080/00221341.2013.877061
- Smith, S. (1997). Beyond geography's visible worlds: A cultural politics of music. *Progress in Human Geography*, 21 (4), 502-529. doi: 10.1191/030913297675594415
- Smith, S. J. (1994). Soundscape. *Area*, 26 (3), 232-240. <https://www.jstor.org/stable/20003453>
- Stenberg, R. (1998). Fantasy, geography, Wagner and opera. *The Geographical Review*, 88 (3), 327-348. doi: 10.2307/216013
- Stokes, M., (2012). *Aşk Cumhuriyeti-Türk Popüler Müziğinde Kültürel Mahrem*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Susam, Ş. (2008). Translation and music, changing perspectives, frameworks and significance. *The Translator*, 14 (2), 187-200. doi: 10.1080/13556509.2008.10799255
- Şahin, M. (2010). *Türk Halk Müziğinde Coğrafi Motifler ve Türküler Atlası, Kahramanmaraş*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=CwVIqqBuz1VkysVpueogAa94SZer6-4RfaxCaXwDnraqs4YCFAt9s1bLSAlMbRR> adresinden edinilmiştir.
- Şahinalp, M. S. (2012). Müzik coğrafyası açısından bir araştırma doğal ortam özelliklerinin türküler üzerindeki etkisi. *International Journal of Social Science*, 5 (7), 633-661. doi: 10.9761/JASSS260
- Şenay, B. (2019). Martin Stokes, The republic of love: Cultural intimacy in Turkish popular music. *Europena Journal of Turkish Studies Book Reviews*, 1-4. <https://journals.openedition.org/ejts/4520>
- Tanrıkulu, M. (2014). *Coğrafya ve Kültür*. Ankara: Edge Akademi.
- Tuncel, M. (1993). Türkülerle Türkiye. *Globe*, 3, 146.

Tümertekin, E., Özgüç, N. (2010). *Beşeri Coğrafya; İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Uğur, A. (2015). Müzik coğrafyası: Türkülerdeki coğrafya. *Bilig*, 74, 239-260.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25347/267615>

Yurt, B. (2019). *Türkülerde Manisa Çevresinin Sosyo-Kültürel-Ekonomik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=vjszP7PzV0HebcjFEvDfwEBP8A-RXO7bGzTS7i34mJxB10sMOR8IDS_rhDRM0gAQ adresinden edinilmiştir.